

Tursunqulova O'g'iloy Tuyg'un qizi

NavDPI O'zbek tili va adabiyoti fakulteti O'zbek tili va adabiyoti yo'nalishi 3-kurs 304-guruh

O'ZBEK TILINI O'QITISH METODIK ASOSLARI

Annotatsiya: Ushbu maqolada biz o'zbek tilini o'qitish metodikasining asosiy jihatlarini o'rganamiz va uning o'quvchilarga tilni egallashiga yordam berishdagi samaradorligini muhokama qilamiz.

Kalit so'zlar: O'zbek tili, metodika, tilshunoslik, kommunikativ, kontekst.

O'zbek tili deb ham ataladigan o'zbek tilini o'rganish Markaziy Osiyo madaniyati va kommunikatsiyalariga qiziqqan talabalar uchun hayajonli va foydali tajriba bo'lishi mumkin. Ushbu tilni o'rgatishda foydalaniladigan metodika til o'rganuvchilarning muvaffaqiyatida hal qiluvchi rol o'ynaydi. O'zbek tilini o'qitish metodikasining muhim jihatlaridan biri bu tilni kommunikativ o'qitish (CLT) yondashuvidan foydalanishdir. Bu yondashuv o'quvchilarning hayotiy vaziyatlarda samarali muloqot qilish qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan. O'zbek tilini o'rgatish kontekstida bu o'quvchilarni rolli o'yinlarga, muhokamalarga va tildan asl foydalanishga taqlid qiluvchi boshqa interfaol tadbirlarga jalb qilishni anglatadi. O'zbek tilini o'qitish metodikasining yana bir asosiy elementi o'quv dasturiga madaniy mazmunni kiritishdir. Til so'zlashadigan madaniy kontekstni tushunish talabalarning til o'rganish tajribasini sezilarli darajada oshirishi mumkin, bu ularga mazmunli va tegishli kontent bilan shug'ullanishi mumkin. Bu o'zbek adabiyoti, musiqasi, san'ati va tarixini o'rganish, o'quvchilarning til va unda so'zlashuvchilar haqidagi tushunchalarini chuqurlashtirishni o'z ichiga olishi mumkin.

O'zbek tilini o'qitish metodikasida texnologiyalardan foydalanish ham muhim omil hisoblanadi. Onlayn o'rganish platformalari va til o'rganish ilovalari tobora ommalashib borayotganligi sababli, talabalar endi til o'rganish sayohatlarini qo'llab-quvvatlash uchun keng manbalardan foydalanish imkoniyatiga ega. Bular qo'shimcha yordam va amaliyotni ta'minlash uchun interaktiv mashqlar, multimedia materiallari va onlayn repetitorlarni o'z ichiga olishi mumkin. Ushbu zamonaviy vositalar bilan bir qatorda til o'rgatishning an'anaviy usullari – grammatika mashqlari, lug'at mashqlari, o'qishni tushunish kabi mashg'ulotlar ham o'zbek tili o'qitish metodikasining muhim tarkibiy qismlari bo'lib qolmoqda. Bu mashg'ulotlar o'quvchilarning til ko'nikmalarini tizimli ravishda rivojlantirishga yordam beradi va grammatik tuzilmalar va lug'at haqidagi tushunchalarini mustahkamlaydi. O'zbek tilini o'rgatish metodikasining yana bir jihati nutq va tinglash malakalariga e'tibor berishdir. Til, birinchi navbatda, muloqot vositasidir, shuning uchun o'quvchilarda og'zaki nutqni tushunish va ishlab chiqarish qobiliyatini rivojlantirish juda muhimdir. Rolli o'yinlar, dialoglar, talaffuz mashqlari kabi mashg'ulotlar o'quvchilarning o'zbek tilida gapirish va tinglash malakalarini oshirishga yordam beradi.

Qolaversa, o'zbek tilini o'qitish metodikasi ham o'qish va yozish ko'nikmalarini rivojlantirishga ustuvor ahamiyat berishi kerak. O'zbek tilida o'qish va yozishni bilish talabalarning til va uning madaniyati bilan to'liq shug'ullanishi uchun juda muhimdir. Haqiqiy matnlarni o'qish, insho yozish va yozma mashg'ulotlarda qatnashish o'quvchilarning o'zbek tilida o'qish va yozish malakasini oshirishga yordam beradi. O'zbek tilini mukammal o'rgatish metodikasi, shuningdek, o'quvchilarning taraqqiyotini kuzatish va yaxshilash yo'nalishlarini aniqlash uchun muntazam baholash va fikr-mulohazalarni o'z ichiga olishi kerak. Bu talabalarning tilni bilish darajasini baholash va ularning faoliyati bo'yicha konstruktiv fikr bildirish uchun testlar, testlar, og'zaki taqdimotlar va yozma topshiriqlarni o'z ichiga olishi mumkin. Bundan tashqari, tilni samarali o'qitish uchun qo'llab-quvvatlovchi va rag'batlantiruvchi o'quv muhitini yaratish juda muhimdir. O'quvchilarni darsda faol ishtirok etishga, tengdoshlari bilan hamkorlik qilishga va o'z bilimlariga egalik qilishga undash ularning o'zbek tilini o'rganishga bo'lgan qiziqishini saqlab

qolishga yordam beradi. Ijobiy mustahkamlash, maqtash va rag‘batlantirish ham o‘quvchilarning ishonchini oshiradi va o‘quv jarayonini yanada qiziqarli qiladi.

O‘zbek tilini o‘qitishning asosiy maqsadlaridan biri o‘quvchilarning tilda o‘qish, yozish, gapirish va tinglash malakalarini shakllantirishga yordam berishdir. Buning uchun o‘zbek fonologiyasi, morfologiyasi, sintaksisining o‘ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda kompleks va tizimli yondashuv talab etiladi. O‘qituvchilar til qo‘llanilayotgan madaniy va ijtimoiy kontekstni ham hisobga olishlari kerak, chunki bu tilni o‘rganish va tushunishga sezilarli ta‘sir ko‘rsatishi mumkin. O‘zbek tilini o‘rgatishda ko‘plab turli metod va yondashuvlar mavjud bo‘lib, ularning har biri o‘zining kuchli va zaif tomonlariga ega. Ba‘zi o‘qituvchilar til qoidalari va tuzilishida mustahkam poydevor yaratishga e‘tibor qaratib, an‘anaviy, grammatikaga asoslangan yondashuvni afzal ko‘rishlari mumkin. Boshqalar kommunikativ yondashuvni tanlashlari mumkin, bu esa real hayotdagi muloqot va o‘zaro ta‘sirni til ko‘nikmalarini rivojlantirish usuli sifatida ta‘kidlaydi. So‘nggi yillarda til o‘qitishda texnologiyalardan foydalanishga e‘tibor kuchaymoqda va bu o‘zbek tilini o‘qitishga ham tegishli. Onlayn manbalar, interaktiv multimedia dasturlari va mobil ilovalar talabalarga tilni yanada samarali o‘rganishga yordam beradigan qimmatli vositalar bo‘lishi mumkin. Ushbu texnologiyalar amaliyot va mustahkamlash uchun qo‘shimcha imkoniyatlarni, shuningdek, haqiqiy materiallar va manbalardan foydalanishni ta‘minlaydi.

O‘zbek tilini o‘qitishning yana bir muhim jihati – qo‘llab-quvvatlovchi va inklyuziv ta‘lim muhitini rivojlantirishdir. O‘qituvchilar til o‘rganish uchun qulay bo‘lgan sinf muhitini yaratishi kerak, bu erda talabalar o‘zlarini erkin his qilishlari va xato qilishlari mumkin. Bu til o‘rganishda muvaffaqiyatga erishish uchun muhim bo‘lgan ishonch va motivatsiyani oshirishga yordam beradi. Baholash ham o‘zbek tili o‘qitish metodikasining asosiy tarkibiy qismidir. O‘qituvchilar o‘quvchilarning til bo‘yicha muvaffaqiyati va malakasini o‘lchash yo‘llarini topishlari kerak, bu ularga o‘z o‘qitish strategiyalari va materiallarini mos ravishda o‘zgartirishga imkon beradi. Bu imtihonlar, viktorinalar, loyihalar va o‘qituvchilar va talabalar uchun qimmatli fikr-mulohazalarni taqdim etadigan boshqa baholash shakllarini o‘z ichiga olishi mumkin. O‘zbek tili o‘qituvchilari an‘anaviy sinfdagi o‘qitishdan tashqari, o‘z o‘quv dasturlariga tajribaviy o‘rganish imkoniyatlarini ham kiritishlari mumkin. Dala sayohatlari, madaniy tadbirlar va tilni o‘rganish dasturlari talabalarga til ko‘nikmalarini va madaniy tushunchalarini oshirishi mumkin bo‘lgan qimmatli real dunyo tajribasini taqdim etishi mumkin. Oxir oqibat, o‘zbek tilini o‘qitishdan maqsad o‘quvchilarning til va madaniyat bilan chuqur va mazmunli bog‘lanishiga yordam berishdir. Qiziqarli va interaktiv o‘rganish tajribasini taqdim etish orqali o‘qituvchilar tilga umr bo‘yi muhabbat uyg‘otishi mumkin. To‘g‘ri metodologiya va qo‘llab-quvvatlash bilan talabalar o‘zbek tilida ravon so‘zlasha oladi va bugungi global jamiyatda samarali muloqotchilarga aylanadi.

Xulosa qilib aytadigan bo‘lsak, o‘zbek tilini o‘qitish metodikasi keng qamrovli, qiziqarli va o‘quvchilarning til bilimini egallashiga yordam beradigan samarali bo‘lishi kerak. Kommunikativ tilni o‘rgatish, madaniy mazmun, texnologiya, an‘anaviy usullar, nutq va tinglash qobiliyatlari, o‘qish va yozish qobiliyatlari, baholash, fikr-mulohazalar va qo‘llab-quvvatlovchi o‘quv muhitini o‘z ichiga olgan holda, o‘qituvchilar tilni o‘zlashtirishga qiziqqan talabalar uchun har tomonlama til o‘rganish tajribasini yaratishi mumkin. o‘zbek tili. To‘g‘ri yo‘lga qo‘yilgan metodologiya bilan talabalar o‘zlarining til ko‘nikmalarini rivojlantirishlari va o‘zbek madaniyati haqidagi tushunchalarini chuqurlashtirishlari mumkin, bu esa jahon hamjamiyatida muvaffaqiyatli muloqot va madaniy almashinuvga yo‘l ochib beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1.Ziyodova T.U. “O‘qituvchi kitobi”. Ona tili o‘qituvchilari uchun metodik qo‘llanma. — T.: 2002.

2.Ziyodova T.U. “O‘zbek tilidan repetitor kitobi” . Abituriyentlar, o ‘quvchi va o ‘qituvchilar uchun o ‘quv qo‘llanma. — T.: 2004.

3.Mahmudov N., To‘xliiev B. “O‘zbek tilini o ‘rganamiz” rasmi lug‘at.

4.Rahmatullaev Sh. va boshq. “O‘zbek tilining imlo lug‘ati”. — T.: “O ‘qituvchi”, 1995.